

Karel van der Leeuw¹

SOKRAATTINEN KESKUSTELU

Johdatus Leonard Nelsonin metodiin ja sitä käsittelevään kirjallisuuteen

Metodin kuvaus

Saksalaisen filosofin Leonard Nelsonin (1882–1927) kehittämässä sokraattisessa keskustelussa etsitään yhteistyössä totuutta tutkittavana olevasta aiheesta. Pyrkimyksenä on löytää tyydyttävä vastaus tai ratkaisu ongelmaan, jota keskustelun osallistujat pitävät riittävän tärkeänä ja huomionarvoisena.

Sokraattisen keskustelun ainoa työkalu on ajatusten vaihto, johon liitetään argumentointi, täydentävien lisäkysymysten esittäminen, argumenttien tutkiminen ja käsitteiden analysointi. Tästä syystä sokraattinen keskustelu soveltuu sellaisten ongelmien tutkimiseen, joita voidaan tarkastella pelkän yleisen kokemuksen valossa. Ei siis tarvita mitään valtavaa empiiristä tai tieteellistä informaatiopohjaa, toisin sanoen metodi soveltuu niin loogisten, eettisten, tietoteoreettisten, mielen filosofisten, sosiaali- ja poliittisfilosofisten kuin esteettistenkin kysymysten ja ongelmien tarkasteluun, ja näiden ohella myös matematiikan piiriin.

Sokraattisen keskustelun onnistumiselle on kaksi ehtoa: (a) Osallistujilla tulee olla vilpittömän aikomus löytää tyydyttävä vastaus esillä olevaan ongelmaan, ei vain halua ymmärtää toinen toistaan henkilökohtaisesti ja (b) osallistujien tulee pyrkiä toimimaan yhdessä, ei toistensa ylipuhumiseen ja voittamiseen.

Sokraattisen keskustelun lopputulos perustuu osallistujien kollektiiviseen työhön. Tästä syystä osallistujien kontribuutioiden tulee olla heidän omia. Mikäli joku keskustelijoista lainaa esimerkiksi jonkin auktoriteetin mielipidettä, tulee hänen sitoutua siihen olemalla valmis selittämään ja puolustamaan ottamaansa kantaa.

Käsitteiden selvittäminen on sokraattisen keskustelun yksi tärkeä elementti. Jotta keskustelu ei jäisi pelkästään abstraktille tasolle, jolloin ongelmat voitaisiin ratkaista

määrittelemällä käsitteet ja olemalla niistä tältä pohjalta pelkästään verbaalisesti yksimielisiä, tulee käsitteen merkityksen selvittäminen aloittaa konkreettisesta, jonkin keskustelijan kokemuksesta. Sen tulee olla riittävän mielenkiintoinen ja kaikkien osallistujien tunnistettavissa. On tärkeää, että esimerkki perustuu todelliseen kokemukseen, koska kuvitellut tai keinotekoiset esimerkit eivät Nelsonin mielestä yleensä johda aitoon tutkimukseen.

Abstraktien käsitteiden ja niiden välisten suhteiden selvittäminen on sokraattisen keskustelun tärkeä tavoite. Sen vuoksi alustava johtopäätös saavutetaan silloin, kun osallistujat ovat yksimielisiä keskeisten keskustelussa esiin nousseiden käsitteiden merkityksistä. Yksimielisyys ei tietenkään tarkoita sitä, että olisi löydetty totuus; jokainen johtopäätös on väliaikainen sisältäen ajatuksen siitä, että kysymykseen ei saada enää lisävalaistusta tällä hetkellä. Pienessäkin keskusteluryhmässä päädytään hyvin harvoin tilanteeseen, jossa tutkittavana olevasta asiasta ei kyettäisi enää esittämään jatkokysymyksiä.

Osallistuminen sokraattiseen keskusteluun on hyvin vaativaa edellyttäen osallistujien täydellistä paneutumista, omistautumista ja sitkeyttä. On helppoa aliarvioida tärkeitä seikkoja tai ajautua umpikujiin. Tästä syystä keskustelulla tulee välttämättä olla johtaja. Hänellä tulee olla yleiskäsitys käsiteltävästä ongelmasta, mutta hän ei osallistu keskusteluun muiden keskustelijoiden tapaan. Johtaja ohjaa keskustelua kysymällä onko se, mitä puhutaan, kaikille keskustelijoille selvää ja ymmärrettävää; kiinnittämällä huomion sellaisiin aikaisemmin keskustelussa tehtyihin huomioihin, jotka näyttäisivät niiden ilmeisestä tärkeydestä huolimatta tulevan ohitetuiksi; vaatimalla esille tulleiden keskeisten seikkojen selkiyttämistä ja tekemällä yhteenvetoja keskustelun tuloksista. Keskustelun johtajan rooli on siis puhtaasti proseduraalinen.

Keskustelun johtaja pitää kirjaa keskustelusta mieluiten isolle, kaikkien osallistujien luettavissa olevalle paperille. Muistiinpanot koostuvat keskustelun päävaiheista, esimerkiksi seikoista, joista osallistujat ovat päässeet yksimielisyyteen tai kysymyksistä, jotka arvioidaan edistymisen kannalta erityisen merkittäviksi. Mikäli mahdollista keskustelun johtaja laatii istuntojen välissä täydellisemmät muistiinpanot, joita myös osallistujat voivat täydentää ja muotoilla.

Osallistuminen sokraattiseen keskusteluun on sitovaa, jolloin siitä ei voi vapaasti noin vain vetäytyä pois. Jokainen havainto voi olla merkittävä keskustelun myöhemmässä vaiheessa, jolloin sen tekijää tarvitaan selvittämään alkuperäistä ajatustaan tai kontekstia, johon huomio liittyy. Keskustelua voivat siis jatkaa vain ne ihmiset, jotka ovat sen aloittaneet - muuten ei voida puhua samasta keskustelusta.

Jokaiseen keskusteluun liittyy turhaumia, jotka eivät sinänsä mitenkään liity käsillä olevaan ongelmaan: joku voi olla tyytymätön prosessin etenemiseen tai keskustelun johtajan rooliin, jotakin saattaa ärsyttää toisen osallistujan oletettu sitoutumisen aste tai jopa turhautuminen siitä, että keskustelussa ei ole saavutettu lopullisia tuloksia kahden päivän puhumisen jälkeen. Mikäli turhautumisen aste nousee hyvin korkeaksi, voi osallistuja pyytää ns. metakeskustelua, jolloin ei puhuta itse ongelmasta vaan käydystä keskustelusta. Metakeskustelulle valitaan oma johtaja, johtuen siitä, että varsinaisen keskustelun ohjaajan roolia saatetaan kritisoida. Sokraattinen keskustelu tarjoaa ainutlaatuisen kokemuksen siitä, kuinka paljon aikaa toisten ymmärtäminen ja helpoittakin vaikuttavien ongelmien käsittely todella vaatii. Osallistujat oppivatkin arvostamaan juuri sokraattisen keskustelun hitautta. Tämän hitauden tuloksena avautuu kuitenkin ongelmaan kytkeytyviä täysin odottamattomia näkökulmia.

Filosofia ja sokraattinen metodi

Leonard Nelson piti sokraattista keskustelua erityisen sopivana filosofian opettamiseen johtuen filosofisen tiedon erityislaatuisuudesta. Hän erotti kolme erilaista tiedon muotoa: (a) Luonnontieteellinen tieto, joka koostuu havaintoihin perustuvista *induktiivisista* yleistyksistä, (b) matemaattinen tieto, joka muodostuu *deduktioon* perustuvista abstraktien käsitteiden välisistä suhteista ja jonka lähtökohtana ovat yksinkertaisten peruskäsitteiden aksiomaattiset suhteet ja (c) filosofinen tieto, joka koostuu arki-kokemuksen käsitteellisistä esiolettamuksista perustuen kyseisten kokemusten *takautuvaan abstrahointiin*.

Vaikka sekä matematiikka että filosofia sisältävät tiettyjä näkemyksiä järjestä (käsitteellinen tieto), saavutetaan filosofinen tieto täysin vastakkaisella tavalla kuin matemaattinen tieto. Nelson vertaa käsitystään filosofisesta tiedosta Platonin anamnesisteoriaan: filosofiassa ei tuoteta uusia totuuksia, vaan pyritään löytämään järjessä jo läsnä olevia totuuksia. Filosofian ja sen opetuksen tavoite on saavuttaa näkemys, ei tieto. Tästä syystä filosofiaa voi hallita vain etsimällä yhteydellistä totuutta so. ajattelella, ei ulkoa oppimalla tai opiskelemalla filosofian historiaa. Sen vuoksi sokraattinen opettamisen metodi asettaa oppilaan alusta lähtien omille jaloilleen pyrkimättä välttelemään itsenäiseen ajatteluun liittyviä vaikeuksia.

Filosofia liittyy jokapäiväisen kokemuksen esiolettamuksiin; kokemuksen, josta takautuva abstrahointi lähtee, tulee olla kaikille selvä ja siihen tulee voida tutkimuksessa pureutua. Tästä syystä Nelson ei hyväksy hypoteettisten kokemusten tai ajatuskokeiden käyttämistä filosofiassa; ne eivät johda aidon kokemuksen perusteisiin. Filosofia –

vaikka ei tuotakaan uutta tietoa – pyrkii totuuteen. Filosofiset totuudet kuuluvat järjen itsensä rakenteeseen, joten ne voidaan löytää tutkimalla itse kunkin omaan kokemukseen liittyviä esiolettamuksia, siis periaatteessa ”katselemalla sisäänpäin”. Mistä sitten tiedämme, olemmeko löytäneet totuuden ottaen huomioon sen tosiseikan, että filosofisia totuuksia on erityisen vaikea löytää? Emmehän voi koskaan olla varmoja siitä, petämmekö vain itseämme tai menimmekö riittävän syvälle. Tähän sokraattinen metodi vastaa: mikäli voimme päästä konsensukseen keskustelussa, jossa kaikki osallistujat pyrkivät yhteistuumin löytämään totuuden, voimme olla kohtuullisen varmoja siitä, että olemme ainakin oikeilla jäljillä, vaikka löydetty näkemys jäisi avoimeksi ja myöhemmin korjattavaksi. Tämän ehtona ei ole ainoastaan konsensus, vaan täydellinen selkeys puheena olevista käsitteellisistä suhteista.

Sokraattisen metodin soveltaminen

Kasvatus ja opetus

Edellä sanotun pohjalta on selvää, että Nelsonille sokraattinen keskustelu on ainoa filosofian opetuksen ja oppimisen metodi. Nelsonin kasvatustajattelu ei rajoitu kuitenkaan vain käsitykseen filosofian opettamisesta. Ensinnäkin, sokraattista keskustelua voidaan soveltaa myös filosofian ulkopuolella, vaikka tämä näyttäisi olevan ristiriidassa sen suhteen, mitä aikaisemmin sanottiin totuuden luonteesta eri alueilla. Sokraattista keskustelua on sovellettu onnistuneesti matematiikan opetuksessa; tästä voidaan löytää esimerkiksi Gustav Heckmannin myöhemmin mainittavan kirjan kolmannesta luvusta. Matematiikan opettaminen sokraattisesti keskustellen on hidas prosessi, mutta sillä saavutetut tulokset ovat erittäin vakuuttavia. On näyttöä siitä, että se aika, joka menetetään setvimällä perusteellisesti kaikkia esiin tulevia käsitteellisiä suhteita, voitetaan takaisin uuden aineksen nopeamman ymmärtämisen muodossa. Matematiikan ohella, myös fysiikassa on yritetty saavuttaa käsitteellistä selkeyttä sokraattisen keskustelun avulla. Tähän liittyvä julkaisu löytyy esimerkiksi myöhemmin mainittavasta Martin Wagenscheinin kirjasta. Fysiikan ongelmiin sokraattista metodia on soveltanut myös berliiniläinen Sylvia Knappe.

Nelson itse käytti sokraattista metodia Melsungenin lähelle perustamassaan Walke-muhlen koulussa, joka myöhemmin 1930-luvulla siirrettiin ”maanpakoon” Tanskaan. Hän integroi sokraattisen keskustelun koulunsa lähiympäristön tutkimiseen, josta oppimisen konkreettisten ylläkkeiden tuli olla peräisin. Myöhemmin Gustav Heckmann - joka alun perin oli fyysikko ja Nelsonin oppilas - ja tämän oppilas Martin Hühne käyttivät metodia filosofisissa seminaareissa Hannoverin pedagogisessa yliopistossa.

Politiikka

Nelsonin mukaan poliittinen toiminta on soveltavan etiikan osa-alue, koska siinä on kysymys oikeudenmukaisuuden eettisen ideaalin yhteiskunnallisesta soveltamisesta. Filosofia on käsitteellistä tietoa; etiikassa tästä seuraa, että filosofia (filosofinen etiikka, oikeusfilosofia, filosofinen kasvatusteoria ja poliittinen filosofia) on kiinnostunut vain arvokysymyksistä (velvollisuuksista ja ideaaleista) kun puolestaan empiirinen kysymys näiden arvojen realisoimisesta kuuluu sosiaalitieteiden piiriin ja lakiin sekä kasvatus- ja poliittiseen tieteeseen. Näin ollen kysymys on teoreettinen; filosofia erotetaan (luonnon)tieteestä yleisesti hyväksytyjen (uus)kantilaisten aksiomien mukaisesti.

Sokraattisen metodin mukaisesti opetetulla filosofialla on kuitenkin käytännöllinen merkitys *poliittisessa toiminnassa*. Ihmiset toimivat arvojen pohjalta toteuttaessaan päämääriään. Heidän arvonsa perustuvat joko poliittisten tai uskonnollisten auktoriteettien uskomuksiin ja tottumuksiin tai omaan näkemykseen. Järkipäiseen arvojen analysointiin perustuvaa näkemystä voidaan preferoida kahdesta syystä. Ensinnäkin, perustamalla arvojen oikeellisuus järkeen, saavutetaan niistä Nelsonin mukaan suurempi luotettavuus kuin perustamalla ne uskomuksiin ja tottumuksiin. Toiseksi, ihmiset pitäytyvät tiukemmin rationaalisen näkemyksen kautta omaksumiinsa käsityksiin kuin helposti uusiksi vaihdettaviin auktoriteetteihin. Nelson kutsui tätä periaatetta järjen itseluottamukseksi (Selbstvertrauen der Vernunft). Tämän vuoksi etiikan ja poliittisen filosofian kysymyksiin liittyvä sokraattinen tutkimus oli Nelsonille tärkeä koulutustapa Filosofis-poliittisessa Akatemiassa (Philosophisch-Politische Akademie), joka oli hänen poliittisen liikkeensä ISK:n (Internationale Sozialistische Kampfbund) kasvatuksellinen ja filosofinen vastine. Hänen seuraajansa olivatkin täysin vakuuttuneita näkemystensä oikeellisuudesta ja he saavuttivat keskeisen aseman Saksan työväenpuolueessa (Sozialistische Deutsche Arbeiter Partei).

Kirjallisuutta

(a) Sokraattista metodia käsittelevät perusjulkaisut:

Nelson, Leonard, Die sokratische Methode. Teoksessa *Ges. Schriften in 9 Bdn., I: Die Schule der kritischen Philosophie und ihre Methode*. Felix Meiner, Hamburg 1970, 269–316. Essee on Nelsonin perustavanlaatuinen esitys sokraattisesta metodista filosofian opetuksessa. Vaikka siinä esitetty yksityiskohtainen sokraattisen opettamisen kuvaus ja perustelu on säilyttänyt asemansa sokraattisen liikkeen inspiroijana, ei essee tarjoa kovinkaan paljon välineitä käytännön kasvatukseen. Niitä löytyy sen sijaan Gustav Heckmannin kirjoituksista.

Nelson, Leonard, Von der Kunst, zu philosophieren. Teoksessa *Ges. Schriften in 9 Bdn., I: Die Schule der kritischen Philosophie und ihre Methode*. Felix Meiner, Hamburg 1970, 219–245. Esseessä Nelson vertailee filosofisen ja tieteellisen totuuden luonnetta sekä argumentoi filosofian merkitystä jokapäiväisessä elämässä.

Heckmann, Gustav, *Das sokratische Gespräch; Erfahrungen in philosophischen Hochschulseminaren*. Schroedel Verl., Hannover 1981. Kirja on hyvin käytännönläheinen. Sen ydin muodostuu viidestä sokraattisen seminaarin raportista ja niiden kommentaareista sekä tahdonvoimaa, matemaattisen totuuden luonnetta, vapautta, elämän tarkoitusta ja etiikan perusteita käsittelevistä kirjoituksista. Kirjan johdantoluku sisältää yleiskuvauksen sokraattisesta metodista, muut luvut käsittelevät sokraattisen keskustelun ohjaamista, sokraattisen keskustelun taustoja Nelsonin filosofiassa, suvaitsevaisuutta ja järkeä sekä Robert Alexyn teoriaa rationaalisesta diskurssista.

(b) Leonard Nelsonia ja Gustav Heckmannia yleisesti käsitteleviä julkaisuja:

Specht, Minna & Eichler, Willi (Hrsg.) *Leonard Nelson zum Gedächtnis*. Verlag “Öffentliches Leben”, Frankfurt am Main/Göttingen 1953. Teos on Nelsonin muistolle omistettu, hänen filosofiansa eri puolia kokonaisvaltaisesti käsittelevä esseekokoelma. Kirjoittajina ovat mm. Minna Specht (Nelsonin työtoveri Walkemuhlessä ja Saksan kasvatuserformin merkittävä hahmo), Julius Kraft, Grete Henry-Hermann ja Paul Bernays, joka oli opettaja ja Nelsonin henkilökohtainen ystävä. Heckmann käsittelee esseessään sokraattista metodia (*Das sokratische Gespräch, die Wahrheit und die Toleranz*) ja Alexander Dehms kirjoittaa Walkemühlestä.

Schröder, P. (Hrsg.) *Vernunft, Erkenntnis, Sittlichkeit*. Internationales Symposium Göttingen 1977 aus Anlaß des 50. Todestages von Leonard Nelson. Im Auftrag d. Phil.-Pol. Akademie hrsg. Felix Meiner, Hamburg 1979. Nelsonin filosofian eri puolia ja Nelsonin asemaa 1900-luvun filosofiassa käsittelevä englannin / saksankielinen essee-

kokoelma, joka painottuu etiikkaan ja oikeusfilosofiaan. Kirjoittajina mm. Stephan Körner, Paul Lorenzen, Roderick Chisholm, William Frankena, Robert Alexy ja Reinhard Kleinknecht.

Horster, Detlef & Krohn, Dieter (Hrsg.), *Vernunft, Ethik, Politik. Gustav Heckmann zum 85. Geburtstag*. SOAK-Verlag, Hannover 1983. Gustav Heckmannin elämää, poliittista - ja kasvatustoimintaa sekä ajattelua ja opetuskäytänteitä käsittelevä esseekokoelma. Eryteisesti teoksen kolmas osa (Philosophie) sisältää useita kirjoituksia sokraattisesta metodista, kriittisiä pohdintoja ja raportteja.

Filosofis-Poliittinen Akatemia toimitti *Ratio*-lehteä, jota nykyään ei kuitenkaan enää julkaista. Eryteisesti Sokraattista metodologiaa käsittelevää lehtistä *Rundbrief der Sokratiker* julkaistiin useita vuosia. Hiljattain sen on korvannut säännöllisesti ilmestyvä *Schriftenreihe*.

(c) Muita sokraattista metodologiaa ja sen sovelluksia käsitteleviä julkaisuja:

Hultsch, Ekhard. Gibt es eine freie Entscheidung. Bericht über ein sokratisches Gespräch. *Zeitschrift für Didaktik der Philosophie*. 2/1990, 102–108. Raportti sokraattisesta keskustelusta Wolfenbüttel'ssä liittyen kysymykseen vapaan valinnan olemassaolosta. Esimerkkinä käytetään asepalvelusta kieltäytymistä. Sokraattisista keskusteluista on useita raportteja, johtuen siitä, että monet keskustelujen johtajat haluavat näin palvella keskusteluun osallistuneita. Yleensä niitä ei ole kuitenkaan julkaistu ja ne ovat siten vain rajallisesti saatavissa. Raportit on yleensä kirjoitettu joko saksaksi tai hollanniksi.

Kuhlmann, J. Das philosophierende Kursgespräch. *Mitteilungen Fachverband Philosophie*, Heft 26/1985, 3–21.

Kennedy, David, Hans-Georg Gadamer's Dialectic of Dialogue and the Epistemology of the Community of Inquiry. *Analytic Teaching* 1/1990, 43–51. Kirjoitus käsittelee Gadamerin dialogifilosofiaa 'tutkivan yhteisön' teoreettisena perustana

Loska, Rainer, *Lehren ohne Belehrung. Leonard Nelsons neosokratische Methode der Gesprächsführung*. Verlag Julius Klinkhardt, Bad Heilbrunn 1995. Yksityiskohtainen kuvaus sokraattisesta metodista, sen historiasta ja eri muodoista sekä tutkielma metodin soveltamisesta matematiikan opetukseen.

Mostert, Pieter & van Tongeren, P. Het “socratisch gesprek” als methode van filosofie-onderwijs. *VIC*, 4/1983, 77–90. Hollanninkielinen raportti opetuskokeilusta Nijmegenin katolisessa yliopistossa.

Portelli, John, The Socratic Method and Philosophy for Children. *Analytic Teaching* 1-2/1990, 141-161.

Raupach–Strey, Gisela, Philosophie–Unterricht als Interaktion—zur Praxis des philosophischen Unterrichtsgesprächs. Teoksessa *Anregungen*, Heft 10/1977, 1–16.

Raupach–Strey, Gisela, Über den autoritären Rest in Gustav Heckmanns Auffassung vom sokratischen Gespräch. Teoksessa Horster, Detlef & Krohn, Dieter (Hrsg.), *Vernunft—Ethik—Politik; Festschrift für Gustav Heckmann*. SOAK–Verlag, Hannover 1983, 315–325. Gisela Raupach-Strey’n julkaisut täydentävät hyvin Heckmannin kirjaa. Hän painottaa myös sokraattisen metodin poliittista merkitystä.

Raupach–Strey, Gisela, Sokratische Praxis: Narziß oder Suche nach Wahrheit. *Anregungen* 23/1989, 69-86. Gert Achenbach’n filosofista toimintatapaa käsittelevä kriittinen pohdinta ja kriittisiä huomioita mahdollisuudesta filosofoida lasten kanssa.

Siebert, Ute, *Das sokratische Gespräch. Darstellung seiner Geschichte und Entwicklung*. Weber, Zucht & Co, Kassel 1996. Lyhyt katsaus sokraattisen metodin alkuperään, sen toteuttamiseen (Nelson ja Heckmann) ja erilaisiin sovelluksiin.

Simmler, Martina, *Pädagogik als Praxis der Vernunft. Über die sokratische Methode, das Lernen zu lehren*. Lange, s.d, Bern 1985. Sokraattinen metodi kasvatuskäytäntönä ja siihen liittyvät erilaiset näkökulmat.

Wagenschein, Martin, *Naturphänomene sehen und verstehen. Genetische Lehrgänge*. Ernst Klett Verlag, Stuttgart 1980. Sokraattisen metodin soveltaminen fysiikan opetuksessa.

(d) Robert Alexy’n rationaalisen keskustelun teoria:

Alexy, Robert, *Theorie der juristischen Argumentation. Die Theorie des rationalen Diskurses als Theorie der juristischen Begründung*. Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main 1978.

Alexy, Robert, Eine Theorie des praktischen Diskurses. Teoksessa Oelmüller, Willi (Hrsg.), *Materialien zur Normdiskussion, Bd. 2: Normenbegründung—Normendurchsetzung*. Ferdinand Schöningh Verlag, Paderborn 1978.

Kääntänyt Hannu Juuso

Viitteet

¹ Karel van der Leeuw on hollantilainen filosofian professori (emeritus) Amsterdamin yliopistosta. Tutkimuksissaan hän on selvittänyt filosofian opetukseen ja filosofoimiseen liittyviä kysymyksiä, josta julkaissut mm. teoksen *Filosoferen is een soort wereldverkenning* (1991). Viimeaikoina van der Leeuw on keskittänyt kiinalaiseen filosofiaan. Tästä aiheesta hän on julkaissut useita hollanninkielisiä teoksia kuten esim. kiinalaisen ajattelun historiaa ja konfutselaisuutta käsittelevät *Het Chinese denken. Geschiedenis van de Chinese filosofie in hoofdlijnen* (1997) ja *Confucianisme. Een inleiding in de leer van Confucius* (2006). Tämä artikkeli on julkaistu teoksessa Tomperi, T. & Juuso, H. (toim.) 2008. Sokrates koulussa. Itsenäisen ja yhteisöllisen ajattelun edistäminen opetuksessa. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry.